

Ishøj Kommune

Strategi for dagtilbudsområdet

Kvalitet i dagtilbud

Indhold

Indledning.....	3
Fælles overordnede mål for dagtilbuddene i Ishøj Kommune.....	4
God kvalitet i Ishøj Kommunes dagtilbud.....	5
BILAG: Kvalitetsparametre for dagtilbud i Ishøj Kommune.....	6
Oversigt over de 16 Kvalitetsparametre.....	7-23

Indledning

Dagtilbudsloven udgør det lovmæssige grundlag for dagtilbuddenes arbejde. I dagtilbudsloven er det angivet, at kommunerne skal fastsætte rammer for dagtilbuddene, der bidrager til, at dagtilbuddene kan efterleve lovens krav som de bl.a. står skrevet i den pædagogiske læreplan og det nationale pædagogiske grundlag. Denne strategi udgør den fælles ramme for alle dagtilbud i Ishøj Kommune. Med udgangspunkt heri skal hvert enkelt dagtilbud udarbejde en pædagogisk læreplan og tilrettelægge en målrettet pædagogisk praksis.

Udover dagtilbudsloven bygger den fælles ramme på Ishøj Kommunes Børne- og Ungepolitik, samt national og international forskning om god kvalitet i dagtilbud. Den fælles ramme tager afsæt i, at Ishøj Kommunes dagtilbud arbejder målrettet og systematisk med kvalitet i dagtilbud. Det gør vi, fordi vi ved, at dagtilbud af høj kvalitet har en væsentlig betydning for, hvordan børn klarer sig senere i livet.

Dagtilbudsstrategien skal understøtte det grundlæggende arbejde med kvalitet, det nationale pædagogiske grundlag og den pædagogiske læreplan. Strategien udmøntes bl.a. i fælles kvalitetsparametre for dagtilbuddene i Ishøj Kommune. Kvalitetsparametrene er vedlagt som bilag.

Strategien vil sammen med kvalitetsparametrene og institutionens pædagogiske læreplan danne rammen om det pædagogiske tilsyn som Ishøj Kommune, Center for Dagtilbud og Uddannelse fører og vil så vidt muligt indgå i kvalitetsrapporten, som udarbejdes hvert andet år i uligt år.

Fælles overordnede mål for dagtilbuddene i Ishøj Kommune

Ishøj Kommunes dagtilbud arbejder målrettet og systematisk med kvalitet i dagtilbud. Det gør vi, fordi vi ved, at dagtilbud af høj kvalitet har en væsentlig betydning for, hvordan børn klarer sig senere i livet. Forskningen viser nemlig, at børn der har gået i et dagtilbud af høj kvalitet, klarer sig bedre i skolen, har færre adfærdsproblemer og generelt trives bedre. Forskningen viser, at effekten især er stor hos udsatte børn¹.

De fælles overordnede mål for dagtilbuddene i Ishøj Kommune sætter ramme og retning for det pædagogiske arbejde i kommunens dagtilbud, og de skal sammen med mere konkrete kvalitetsparametre sikre kvalitet i det pædagogiske arbejde med børn og forældre.

De overordnede mål tager udgangspunkt i Dagtilbudslovens formålsparagraf, Det nationale pædagogiske grundlag og Ishøj Kommunes vision for arbejdet med børn og unge (Børne- og Ungepolitikken).

Børn skal være, børn skal lære, børn skal lege, børn skal gøre, og børn skal høre til

Børnesynet i Ishøj Kommunes dagtilbud tager udgangspunkt i, at det at være barn har en værdi i sig selv. Derfor værner vi om børns ret til at være børn, til at være forskellige og til at udvikle sig i forskelligt tempo, således at alle børn får lige muligheder for at nå deres fulde potentiale. Vi har fokus på, at drage omsorg for, stimulere og udfordre børnene for at understøtte deres udvikling, læring, trivsel og dannelse. Derfor er det vores mål, at

- **alle børn** oplever et omsorgsfuldt og trygt udviklingsmiljø
- **alle børn** deltager i stimulerende læringsmiljøer
- **alle børn** og forældre oplever sammenhængende overgange
- **alle børn** udvikler legeevne, motivation for læring og tiltro til egne evner
- **alle børn** lærer og udvikler sig ud fra deres nærmeste udviklingszone
- **alle børn** trives og er aktive i meningsfulde fællesskaber
- **alle børn** inddrages og har medbestemmelse og medansvar
- **alle børn** mødes af nærværende, kompetente og betydningsfulde voksne
- **alle børn** oplever og bidrager til, at mangfoldighed er en styrke
- **alle forældre** inddrages og tager medansvar for deres barns udvikling, læring, trivsel og dannelse

¹ EPPSE (Effective Preschool, Primary and Secondary Education Project). Et engelsk forskningsprojekt der siden 1997 har fulgt over 3000 børn fra dagtilbudsalderen og op gennem uddannelsessystemet. Resultaterne er klare: Dagtilbud af høj kvalitet har en væsentlig betydning for, hvordan børn klarer sig senere i livet.

God kvalitet i Ishøj Kommunes dagtilbud

God kvalitet i Ishøj Kommunes dagtilbud defineres som det, der kan ses, og som gør en forskel for børnenes udvikling, læring, trivsel og dannelse. Derfor omhandler kvalitet i Ishøj Kommunes dagtilbud bredt set alle de aspekter af dagtilbuddenes karakteristika, der til enhver tid antages at have betydning for børnenes udvikling på kort og/eller på langt sigt ².

God kvalitet består både af strukturelle faktorer som fx normering, fysiske rammer og personalets uddannelsesniveau, processuelle faktorer, der knytter sig til dagtilbuddets pædagogiske praksis og kompetencer samt resultatfaktorer, der handler om, hvad børnene får ud af at gå i dagtilbud, og som knytter sig til personlige, sociale og kognitive kompetencer ³.

Faktorerne er udfoldet i kvalitetsparametre udvalgt på baggrund af viden fra forskning på området, som fortæller noget om hvilke elementer, der har særlig betydning for kvaliteten i dagtilbud. Kvalitetsparametrene er vedlagt som bilag.

² Inspireret af Phillips og Howes 1987

³ Danmarks Evalueringsinstitut – EVA (2017). Kvalitet i dagtilbud. Pointer fra forskning

Kvalitetsparametre for dagtilbud i Ishøj Kommune

Den fælles ramme for Ishøj Kommunes dagtilbud består af kvalitetsparametre for 16 centrale områder. Områderne er udvalgt på baggrund af viden fra forskning på området, som fortæller noget om hvilke elementer, der har særlig betydning for kvaliteten i dagtilbud, forstået som elementer der har betydning for børns udvikling på kort og/eller på langt sigt.

Kvalitetsparametrene er alle inspireret af national og international forskning, inspirationsmateriale udarbejdet af Danmarks evalueringsinstitut (EVA) for Børne- og Socialministeriet samt erfaring fra arbejdet med områderne.

God kvalitet består både af strukturelle faktorer som fx normering, pladsforhold og personalets uddannelsesniveau, processuelle faktorer der knytter sig til dagtilbuddets pædagogiske praksis og kompetencer samt resultatfaktorer der handler om, hvad børnene får ud af, at gå i dagtilbud og knytter sig til personlige, sociale og kognitive kompetencer⁴. Temaerne i den pædagogiske læreplan er inkluderet i resultatfaktorerne.

Kvalitetsparametrene er udviklet af dagtilbuddene i Ishøj Kommune understøttet af Center for Dagtilbud og Uddannelse (CDU). Kvalitetsparametrene er udviklet i arbejdsgrupper på tværs af dagtilbud med pædagoger, pædagogiske ledere, ledere og evt. samarbejdspartnere og konsulenter fra CDU. I kvalitetsparameteret om forældresamarbejde har indgået forældrerepræsentanter. Kvalitetsparametrene har været til information og drøftelse i MED-udvalgene. Kvalitetsparametrene om forældreinddragelse og -samarbejde er drøftet med forældrebestyrelserne.

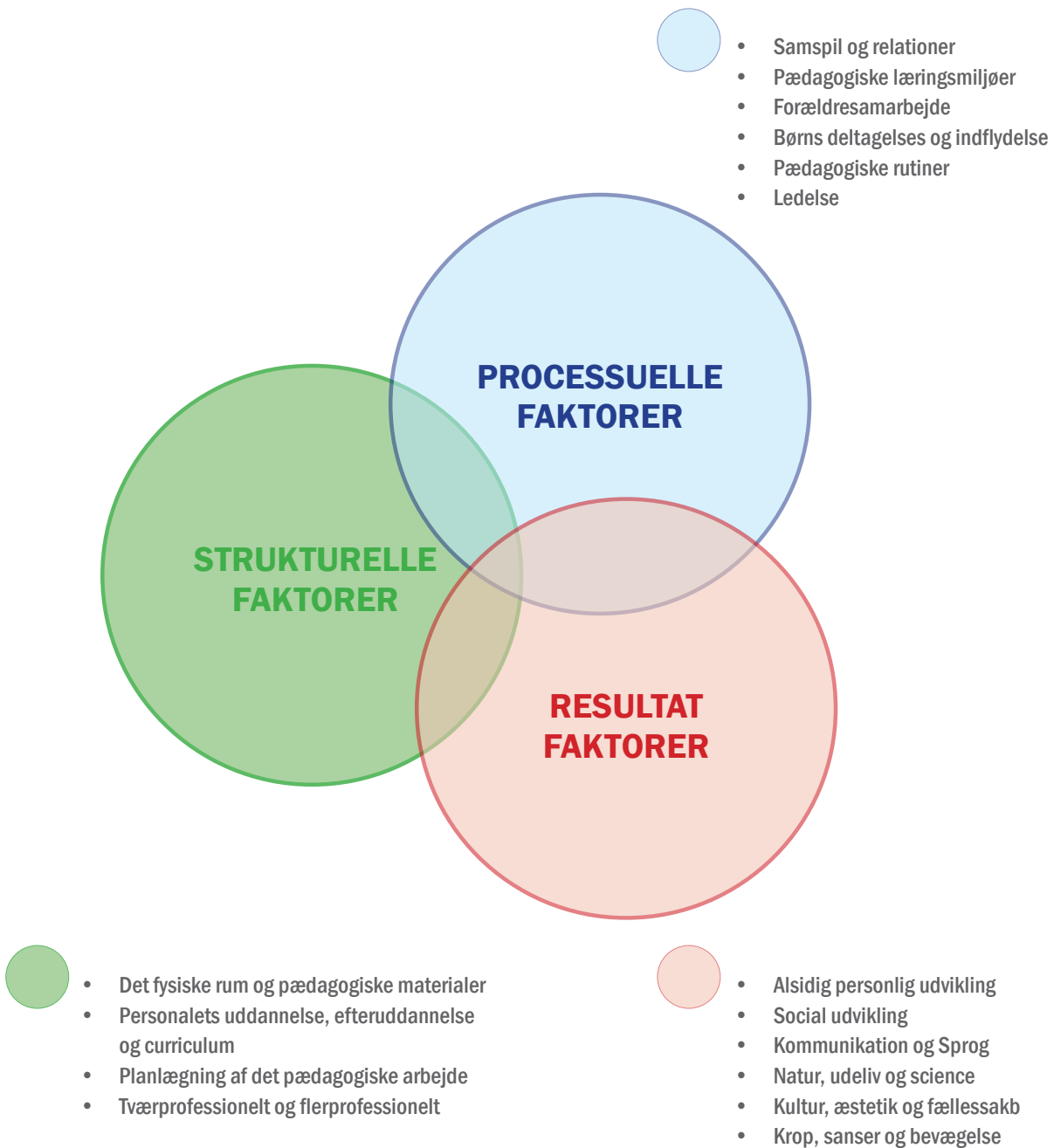
Kvalitetsparametrene er endeligt godkendt af dagtilbudslederne i fællesskab og udmøntes i de enkelte institutioner.

Figuren på næste side viser en oversigt over de 16 områder der er beskrevet kvalitetsparametre for.

⁴ Danmarks Evalueringsinstitut – EVA (2017). Kvalitet i dagtilbud. Pointer fra forskning

Oversigt over de 16 kvalitetsparametre

Kvalitet i dagtilbud

Det fysiske rum og pædagogiske materialer

De fysiske rammer er en betydningsfuld strukturel faktor for kvalitet i dagtilbud. Dagtilbuddets fysiske rammer defineres af dets inde- og udemiljø, dvs. bygninger, indretning af indendørs og udendørs rum, interiør samt genstande, legetøj og legeredskaber.

Pædagogikken kommer først. Bygninger, rum og inventar skal afspejle de pædagogiske mål og metoder – ikke omvendt. Det er derfor vigtigt, at pædagogerne med mellemrum diskuterer, om rum og materialer afspejler børnegruppens behov for forskellige lege- og læringsmiljøer.

Derfor arbejder dagtilbuddene i Ishøj Kommune bevidst med institutionens fysiske rum og pædagogiske materialer.

Det fysiske rum

- Vi er bevidste om, hvilken kultur vi ønsker at skabe og at indrette det fysiske rum derefter. Personalet skal være rollemodeller for den kultur, vi ønsker at skabe.
- Vi understøtter samspillet mellem rum og pædagogik således, at vi i rummenes indretning tager højde for hvilke lege- og læringsaktiviteter og relationer vi ønsker der skal finde sted.
- Vi tilbyder et varieret, æstetisk og inspirerende inde- og udemiljø, der skaber mulighed for forskellige former for relationer, lege og læringsmiljøer og aktiviteter i både bevægelse, ro og fordybelse.
- Vi er bevidste om rummenes lyd, lys og farver.
- Vi arbejder bevidst med at mindske forstyrrelser og støjkilder.
- Vi sikrer, at det er tydeligt for børnene hvilke regler og normer, der skal overholdes i de forskellige rum.
- Vi reflekterer over og arbejder aktivt med rummenes og genstandenes muligheder og begrænsninger.
- Vi indtænker børnenes perspektiver i indretningen inde såvel som ude, således at børnene er med til at påvirke anvendelsen af rummene og rummenes regler og normer.

De pædagogiske materialer

- Vi er bevidste om, at de pædagogiske materialer skal understøtte børnenes behov og de ønskede lege- og læringsmiljøer.
- Vi sikrer variation i legemateriale, da det har betydning for børnenes deltagelsesmuligheder og indbyrdes positionering i legen.
- Vi prioriterer kvalitet frem for kvantitet i materialevalget.

Efter inspiration fra bl.a.:

- Christoffersen m.fl. (2014).
Daginstitutionens betydning for børns udvikling, SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
- Birkeland (2012). Barnhagens vegge som daningsagenter – en komparativ analyse
- Charlotte Ringsmose & Susanne R. Staffeldt (2017) Rum og læring for de mindste
- Danmarks Evalueringsinstitut og Ministeriet for Børn, undervisning og ligestilling (2016), Brug af fysiske rammer.
- Solveig Nordtømme (2012) Place, space and materiality for pedagogy in a kindergarten, Education Inquiry

Kvalitet i dagtilbud

Personalets uddannelse, efteruddannelse og curriculum

I Ishøj Kommunes dagtilbud arbejder alle med den fælles kerneopgave, og vi bidrager til løsningen af kerneopgaven med forskellige funktioner alt efter uddannelse og kompetencer.

Uddannet personale

Andelen af uddannede med minimum en professionsbachelorgrad som pædagog er en af de faktorer, som har størst betydning for kvaliteten i dagtilbud.

Derfor arbejder dagtilbuddene i Ishøj Kommune på, at:

- andelen af uddannede pædagoger er så høj som mulig uden at udhule normeringen samlet set. Ressourcetildelingen til institutionerne svarer til en pædagogandel på 66 %
- der er pædagoger i alle børnegrupper og vokseninitierede læringsmiljøer
- pædagogerne har ansvaret for og ledelsen i børnegrupperne og den læring, der foregår her
- pædagogerne er i stand til at guide/supervisere deres kollegaer i den pædagogiske praksis og i arbejdet med den pædagogiske læreplan

Efter- og videreuddannelse

Efter- og videreuddannelse af det pædagogiske personale øger kvaliteten af det pædagogiske arbejde. Derfor kompetenceudvikler vi det pædagogiske personale til kerneopgaven/den pædagogiske praksis. Kompetenceudvikling knyttes til praksis og til hele dagtilbuddet, ikke kun til den enkelte.

Dagtilbuddets curriculum

Personale i Ishøj Kommunes dagtilbud af høj kvalitet

- har indgående kendskab til og kan omsætte det nationale pædagogiske grundlag og den pædagogiske læreplan, som er dagtilbuddenes curriculum
- har viden om, hvordan børn lærer, og hvordan de skaber de mest optimale læringsmiljøer for børn
- holder sig opdateret på den nyeste viden på området

Politikker og styredokumenter

Det forventes, at personalet i Ishøj Kommunens dagtilbud har kendskab til og arbejder ud fra de politikker og styredokumenter, der har betydning for dagtilbuddenes arbejde, herunder Børne- og Ungepolitikken samt Grundlag for lederskab og følgeskab.

Social kapital

Forskning peger på, at der er en sammenhæng mellem social kapital og kerneopgavens udførelse bl.a. i form af højere produktivitet og kvalitet og i form af et bedre arbejdsmiljø med et lavere sygefravær. Derfor lægger dagtilbuddene i Ishøj Kommune vægt på at skabe en god social kapital med udgangspunkt i, at trivsel på arbejdspladsen er et fælles anliggende.

Efter inspiration fra bl.a.:

- Danmarks Evalueringsinstitut (EVA): Kvalitet i dagtilbud, pointer fra forskning 2017, med henvisning til EPPSE-studie (Sylva et al. 2010)
- Christoffersen m.fl. (2014). Daginstitutionens betydning for børns udvikling, SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
- Oplæg fra Brenda Taggart om resultaterne i EPPSE-studiet (2017)
- Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling (2016). Master for en styrket pædagogisk læreplan
- Nationale Forskningscenter for arbejdsmiljø (NFA)

Kvalitet i dagtilbud

Vi planlægger med fokus på det pædagogiske arbejde

Kvalitet i det pædagogiske arbejde kræver planlægning og strukturer, der tager udgangspunkt i, og afspejler det pædagogiske formål og den pædagogiske læreplan.

Derfor arbejder alle dagtilbud i Ishøj Kommune med

- en synlig struktur for det pædagogiske arbejde, som fx viser dagens/ugens/periodens aktiviteter og læringsmål
 - Det er børnenes behov, læringsmål og den pædagogiske begrundelse, der definerer strukturen – ikke omvendt. Strukturen må ikke begrænse det pædagogiske arbejde og pædagogernes mulighed for at improvisere.
 - Strukturen for det pædagogiske arbejde er synlig for personale, børn og forældre.
 - Strukturen skal tydeliggøre medarbejdernes funktion i de forskellige pædagogiske opgaver og aktiviteter, fx hvem har det pædagogiske ansvar for den enkelte aktivitet.
- at sikre, at pædagogerne har tid og rum til at forberede det pædagogiske arbejde
- at organisere og planlægge det pædagogiske arbejde i forskellige organisationsformer og læringsmiljøer i forhold til læringsmål og børnenes funktionsniveau og interesser
- en bevidsthed om, at dagen skal bestå af en blanding af vokseninitierede og børneinitierede aktiviteter og har fokus på, at dagligdagens pædagogiske rutiner skaber rum for værdifuld læring
- en opmærksomhed på at skabe gode overgange i hverdagens mellemrum, fx i skiftet mellem en udendørs aktivitet til en indendørs aktivitet eller skiftet mellem to planlagte aktiviteter
- at have fokus på at fremme fordybelse og forudsigelighed og undgå forstyrrelser og afbrydelser

I planlægningen skelner vi mellem arbejde med børn og arbejde om børn. Arbejdet med børnene er det pædagogiske arbejde med børnene. Arbejdet om børnene er opgaver, der udføres uden børnene er til stede.

Alle dagtilbud i Ishøj Kommune drøfter kontinuerligt om tiden og de pædagogiske ressourcer bruges hensigtsmæssigt. Eksempler på relevante spørgsmål er vist i tekstboksen til højre.

Efter inspiration fra bl.a.:

- Ole Henrik Hansen Ph.d. afhandling (2013). Stemmer i fællesskabet.
- Dygtige pædagoger kan improvisere og designe. Artikel i EVA's magasin Bakspejlet 27.02.2014 som bl.a. bygger på Mia Marie Rosenqvist, Lektor i pædagogik.
- Ida Kornerup (2015). Børn lærer mest når pædagogerne er forberedte og nysgerrige.
- Børne- og Socialministeriet og Danmarks Evalueringsinstitut (2016). Organisering af et godt læringsmiljø. Inspirationsmateriale.

Eksempler på relevante spørgsmål

- Er fordelingen mellem opgaver med børnene og om børnene den rigtige?
- Er der opgaver om børnene, som vi med fordel kan lave med børnene?
- Bruger vi tiden på det, der skaber læring, udvikling, trivsel og dannelse?
- Bruger vi tid på "de magiske øjeblikke"?
- Er fordelingen af personale i løbet af dagen den rigtige? Er der fx flest pædagoger, når der er flest børn?
- Er fordelingen af medarbejdere på opgaverne den rigtige?
- Hvornår og hvordan holder vi mest hensigtsmæssigt pauser og møder?

Tværfagligt og flerprofessionelt samarbejde

Løsningen af den pædagogiske kerneopgave i dagtilbud fordrer samarbejde med andre faggrupper og instanser. Dagtilbudsloven kredser særligt om tre hovedopgaver, hvor tværfagligt og/eller flerprofessionelt samarbejde¹ er essentielt:

- Børn i udsatte positioner
- Overgange i barnets liv fra hjem til dagtilbud og fra dagtilbud til skole
- Inddragelse af lokalsamfundet

Det tværfaglige samarbejde understøttes af Ishøj Kommunes Børne- og Ungepolitik, hvor det fremgår, at "Børns trivsel er voksnes ansvar". Derfor samarbejder vi på tværs i organisationen for at skabe sammenhæng og gode overgange i børns liv. Ved at sikre at ingen giver slip, før andre har fat, opnår vi en helhed omkring barnet. Gennem tidlige, fleksible og koordinerende indsatser sikrer vi, at netværket omkring barnet træder til og holder fast, når der opleves udfordringer og modgang.

Det betyder, at:

- vi er bevidste om, at børnene i vores dagtilbud til enhver tid er vores ansvar, og at dette ansvar ikke kan videregives, men i høj grad kvalificeres i samarbejde med vores samarbejdspartnere
- vi kommunikerer med vores samarbejdspartnere for at skabe kendskab til og integration af vores respektive – og gensidigt afhængige – opgaver og kompetencer for sammen at skabe en velkoordineret løsning af den fælles opgave
- vi er opmærksomme på at kommunikere tilstrækkelig rettidigt og informativt, så vi og vores samarbejdspartnere i fællesskab kan handle klogt
- vi er nysgerrige på hinandens perspektiv og bevæggrunde, vi spørger, hvis der er noget, vi undrer os over eller er i tvivl om, og vi giver konstruktiv feedback, også hvis der er noget, der ikke fungerer
- vi betragter hinanden som ligeværdige, lige bidragende, lige vigtige og gensidigt afhængige
- vi sikrer en fælles forståelse af opgaven, og hvem der har ansvar for hvilke opgaver i samarbejdet
- vi skaber tydelighed omkring, hvad vi forventer af hinanden
- vi arbejder helhedsorienteret ud fra en fælles målsætning og medtænker så mange perspektiver som nødvendigt
- vi er opmærksomme på de respektive lederes særlige ansvar for at skabe et godt samarbejdsklima og den nødvendige ramme og retning for samarbejdet
- vi er nysgerrige på og overvejer, hvordan lokalsamfundet og eksterne kompetencer kan inddrages.

¹ David Thore Gravesen. Red. (2015) Pædagogik – introduktion til pædagogens grundfaglighed. 18.3 Flerprofessionelt og tværfagligt samarbejde: Flerprofessionelt samarbejde er et samarbejde, hvor der udveksles informationer eller foregår en koordinering af de forskellige professioners arbejde med en given problemstilling. Tværfagligt samarbejde er et integrerende samarbejde, hvor der er fokus på helhed og synergi, og hvor de deltagende professioner samarbejder om opgavens løsning ud fra en fælles målsætning. De deltagende professioners viden og kompetencer bringes i spil i arbejdet mod fælles ny viden og nye tilgange til arbejdet.

Efter inspiration fra bl.a.:

- Ishøj Kommunes Børne- og Ungepolitik 2018
- Bo Vestergaard (2013) Få mere for mindre med relationel koordinering. Artikel på www.lederweb.dk
- Kari Killén (2007) Omsorgssvigt 5. udgave
- Vicki June Sieling (2017). Samarbejdets betydning. Oplæg på konference i Nyborg den 4. december 2017
- David Thore Gravesen. Red. (2015) Pædagogik – introduktion til pædagogens grundfaglighed. 18.3 Flerprofessionelt og tværfagligt samarbejde.

Samspil og relationer

Velfungerende samspil og relationer mellem børn og pædagogisk personale er afgørende for børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Forskningen viser, at det er den mest betydningsfulde enkeltfaktor i forhold til barnets sociale, følelsesmæssige og kognitive udvikling.

Relationer af høj kvalitet tager udgangspunkt i barnets intention, behov, perspektiv og interesse, og er kendetegnet ved, at barnet føler sig set, forstået og inddraget i samspillet med det pædagogiske personale. Vi skal have viden om og være bevidste om egen virkning og at alle relationer, der udspiller sig mellem børn og pædagogisk personale, har betydning for barnet. Vi skal derfor være bevidste om den magt og de positioner, vi har og de positioner, som vi sætter børnene i. Vi skal reflektere over, om vi i vores tilgang og vores måde at kommunikere på, kommer til at udelukke nogle børn fra deltagelse.

Det betyder, at

- vi er bevidste om at sensitivitet, responsivitet og lydhørhed er afgørende i samspillet med børnene
- vores relation til børnene er præget af omsorg, følelsesmæssigt engagement, opmærksomhed, interesse, reflektivt nærvær, respekt og kritisk refleksion
- vi ved, at pædagogiske strategier er mest succesfulde, når vi etablerer gode relationer med børnene, der bygger på vedvarende fælles tænkning¹, og som stimulerer og udvikler barnets evne til abstrakt tænkning og kritisk refleksion
- vi stiller åbne spørgsmål, og skaber rammer for ligeværdig dialog voksen og barn imellem
- vi er bevidste om, at en god relation der bygger på en tryk tilknytning, er forudsætningen for en god interaktion. Vi ved, at når vi i vores interaktion viser interesse, glæde og omsorg for en gruppe børn og reagerer sensitivt på hele børnegruppen, så styrker vi også relationen til det enkelte barn i gruppen og relationen børnene imellem
- vi arbejder bevidst med positionen som gatekeeper, der giver barnet mulighed for inddragelse og medindflydelse i interaktionen
- vi husker på, at jo mere det pædagogiske personale lykkes med at fordybe sig i interaktioner med børnene, desto roligere og mindre hektiske bliver både børn og voksne.

"En fremragende medarbejder-barn interaktion er bl.a. kendetegnet ved, at de ansatte virker til at nyde at være sammen med børnene."²

¹ Brenda Taggart. Slides fra oplæg april 2015 oversat til dansk: "Vedvarende fokuseret fællestænkning er mere end bare en samtale. Det er at arbejde sammen på en intellektuel måde for at løse et problem, klarlægge et koncept, evaluere aktiviteter, udfolde et narrativ osv. Begge parter må bidrage til denne måde at tænke på og det må udvikles og udvides".

² Brenda Taggart. Slides fra oplæg april 2015 oversat til dansk: eksempel på ECERS-R Item.

Efter inspiration fra bl.a.:

- Danmarks Evalueringsinstitut EVA (2018). Relationer og interaktioner i dagtilbud. Forskningskortlægning
- Ida Kornerup (2016). Kvalitet i dagtilbud.
- Charlotte Palludan (2005). Børnehaven gør en forskel.
- Danmarks Evalueringsinstitut EVA (2017) Kvalitet i dagtilbud. Pointer fra forskning EVA
- Ida Kornerup og Torben Næsby (2015) Kvalitet i dagtilbud – grundbog til dagtilbudspædagogik
- Brenda Taggart (april 2015) slides fra oplægget oversat til dansk.

Kvalitet i dagtilbud

Pædagogiske læringsmiljøer

Læringsmiljøet er hele dagen

Børn er altid i læring. Læringsmiljøet er hele dagen – i de daglige rutiner under frokosten, i garderoben, i de planlagte aktiviteter og i legen.

Læringsmiljøet i dagtilbud består af alle de muligheder for udvikling, trivsel og læring, som dagtilbuddet giver børnene. Læringsmiljøet handler blandt andet om, hvordan dagen og aktiviteterne rammesættes, organiseres og tilrettelægges.

Et godt læringsmiljø i dagtilbud bygger på et samspil mellem strukturer og processer, derfor har Ishøj Kommunes dagtilbud fokus på begge dele.

Processer i det gode læringsmiljø

- Vi skaber læringsmiljøer med udgangspunkt i Zonen for Nærmeste Udvikling.
- Didaktiske overvejelser og pædagogiske begrundelser er vores grundlag for tilrettelæggelsen af det pædagogiske læringsmiljø.
- Vi skaber en vekselvirkning mellem vokseninitierede og børneinitierede aktiviteter.
- Vi er bevidste om og arbejder med relationen og samspillet mellem børnene og det pædagogiske personale, børnene imellem og personalet imellem.
- Vi reflekterer over egen og hinandens positionering, og hvornår vi skal gå bagved, ved siden af og foran.
- Vi er nærværende og nysgerrige over for børnenes perspektiver.
- Vi sikrer en vedvarende fokuseret fællestænkning.
- Børn lærer det de har adgang til, derfor er en forudsætning for, at børn lærer det, de har brug for, at det pædagogiske personale tager ansvar for børns muligheder for deltagelse og læring. Pædagoger er gatekeepers for børnenes læring.
- Vi inddrager forældrene i deres barns læring, i barnets fremskridt og beslutninger om barnets læring.

Strukturer i det gode læringsmiljø

Vi er opmærksomme på de strukturelle faktorerens betydning for det pædagogiske læringsmiljø som fx:

- Personalets uddannelse og kompetencer
- Opdeling af børnene i meningsfulde grupper og læringsfællesskaber
- Den fysiske indretning, pædagogiske materialer og redskaber
- Personalets organisering

Efter inspiration fra bl.a.:

- Basil Bernsteins (2001). Pædagogik, diskurs og magt.
- Lone Svinth (2010 – 2012). LUDVI-projektet Læring og udvikling i daginstitutioner.
- Charlotte Ringsmose & Grete Kragh-Müller (2014). KIDS. Kvalitetsudvikling i daginstitutioner.
- Søren Schmidt (2016) UCC magasin nr. 16.
- Ida Kornerup (2016) UCC magasin nr. 74 marts 2016.
- Kvalitet i Dagtilbud (2015) Kira Saaby Christensen og Ida Kornerup: Deltagelse, fællesskabelse og læringsmuligheder - om samlingen som læringsmiljø.
- EVA (2016) Kortlægning af viden om god organisering og læringsmiljøer.

Forældreinddragelse og -samarbejde

*"Børns trivsel er voksnes ansvar. Forældrene har det primære ansvar for deres barns opvækst, og som professionelle vægter vi forældresamarbejdet højt. Vi inddrager og lytter til forældrene i vigtige initiativer og beslutninger, der vedrører deres børns hverdag."*¹

Den læring, som finder sted i hjemmet, spiller en stor rolle for barnets senere udvikling. Barnets læring er derfor afhængig af et godt samspil mellem forældre og daginstitution. Jo bedre og mere meningsfuldt samarbejdet er mellem forældre og det pædagogiske personale, jo flere positive følelser og større tryghed oplever barnet. Dagtilbuddene i Ishøj Kommune har derfor fokus på, hvordan dagtilbud og forældre i samarbejde² skaber rammerne for den bedste trivsel, læring, udvikling og dannelse for barnet og børnegruppen.

Det betyder, at:

- vi møder forældre med åbenhed, tillid og respekt, og prioriterer forældresamarbejdet som en del af dagtilbuddets kerneopgave
- vi tager ansvar for at skabe rammerne for en tillidsfuld relation mellem dagtilbud og familie på en måde, så alle forældre og børn føler sig velkomne
- forældrene har det primære ansvar for deres barns opvækst. Forældrenes viden og fortælling om deres barn er en central forudsætning for dagtilbuddets arbejde, og vi taler med forældre om deres betydning for barnets læring, trivsel, udvikling og dannelse
- vi lægger vægt på, at barnet oplever et godt samspil mellem hjemmet og dagtilbuddet
- vi er bevidste om, at forældre er forskellige og har forskellig baggrund, ønsker, behov og ressourcer, og derfor skal det pædagogiske personale kunne arbejde differentieret i forældresamarbejdet
- vi involverer forældrene aktivt i deres barns læring, udvikling, trivsel og dannelse i dagtilbuddet, og vi hjælper og giver forældrene ideer til, hvordan de kan arbejde videre i samme spor derhjemme
- vi er tydelige om, og indgår i en dialog med forældrene om gensidige forventninger
- vi tager ansvar for, at forældrene har kendskab til, og er fortrolige med, dagtilbuddets hverdag og virke, og vi er i daglig dialog med forældrene om deres barn
- vi understøtter forældrenes medansvar for, at alle børn trives og indgår i et eller flere fællesskaber
- vi tager ansvar for at formidle den pædagogiske begrundelse for, hvorfor vi gør, som vi gør med udgangspunkt i det enkelte barn, børnegruppen, Den pædagogiske læreplan og kvalitetsparametrene for dagtilbud i Ishøj Kommune
- vi anvender den digitale platform i vores information til og i dialog med forældrene. Den digitale kommunikation kan ikke stå alene, men er et supplement til den øvrige dialog med forældrene

- ¹ Ishøj Kommune (2018) Børne- og Ungepolitik.
- ² Forældresamarbejdet i dagtilbud foregår på tre niveauer forældrebestyrelsen, forældregruppen og den enkelte forælder. Kvalitetsparameteret omhandler primært de to sidste niveauer. Bestyrelsesarbejdet er konstitueret af Styrelsesvedtægten for forældrebestyrelser i Ishøj Kommunes dagtilbud.

Efter inspiration fra bl.a.:

- Dialogmøde mellem forældrebestyrelser og Børne- og Undervisningsudvalget 30. maj 2017.
- Danmarks Evalueringsinstitut (2016) Samarbejde mellem forældre og daginstitutioner.
- Lene S. K. Schmidt (2017) Pædagogers samfundsmæssige roller i forældresamarbejdet.
- KL (2017) Godt på vej – Dagtilbuddets betydning 1. udgave, 1. oplag 2017.
- Bente Kjeldbjerg Bro Andersen (2012) OECD 2012 Pisa rapport.
- Torben Næsby (2017) Barndom og pædagogisk kvalitet i Dagtilbud 3. udgave.
- Bakspejlet (2017) Tema: Forældre samarbejde.
- Brenda Taggart: EPPSEprojektet (Effective Preschool, Primary and Secondary Education Project).

Børns deltagelse og indflydelse

Børns deltagelse og indflydelse er vigtig for børnenes udvikling, læring, trivsel og dannelse, og er med til at forme dem som borgere i et demokratisk samfund.

Det pædagogiske personale er indgangen til børns muligheder for deltagelse og dermed for deres adgang til udvikling, læring, trivsel og dannelse. Derfor er det pædagogiske personales børneperspektiv helt centralt. Vi skal være i stand til at se barnet, lytte til det, tale med det og forsøge at forstå, hvordan det enkelte barn opfatter de begivenheder, det er med i, samt de forhold det lever under, og de relationer det har til andre.

Derfor arbejder dagtilbuddene i Ishøj Kommune bevidst med børnenes deltagelse og indflydelse.

- Vi betragter børn som medborgere, der grundlæggende er eksperter i eget liv.
- Vi arbejder for alle børns optimale medvirken, og er samtidig bevidste om, at det ikke er det samme som, at børn skal medvirke i alle beslutninger, der vedrører dem.
- Vi organiserer den pædagogiske praksis i respekt for det enkelte barn og for fællesskabet og med fokus på samspil, medvirken og gensidig påvirkning i og af fællesskabet.
- Vi sikrer børnenes deltagemuligheder ved at afstemme læringsmiljøer efter barnets udviklingsniveau.
- Vi har fokus på børns forudsætninger for at påtage sig medbestemmelse og skaber rum for de børn, som ikke selv tager medbestemmelse på sig.
- Vi inviterer barnet til at være aktivt deltagende i demokratiske sammenhænge.
- Vi inddrager børnene i dagens gøremål, hvor de bliver værdsat hver især og i fællesskabet.
- Vi sikrer, at børnene ved, hvad der venter dem, og hvad der forventes af dem.
- Vi er nysgerrige på børns agenda og tager børns agenda i betragtning, når vi træffer beslutninger.
- Vi sikrer en vekselvirkning mellem børneinitierede og vokseninitierede aktiviteter.
- Vi har fokus på, hvordan vi systematisk inddrager børnenes stemme i didaktikken (i mål, dokumentation, evalueringer, børneinterviews m.m.).

Efter inspiration fra bl.a.:

- Børneråddet og Egmontfonden (2016) Styrket indsats. Børneinddragelse (rapport).
- Pædagogens Grundfaglighed (2014) artikel 7: Ida Kornerup og Mimi Petersen: Børns rettigheder og medborgerskabsdannelse.
- Kvalitet i Dagtilbud (2015) artikel 17: Kira Saaby Christensen og Ida Kornerup: Deltagelse, fællesskabelse og læringsmuligheder - om samlingen som læringsmiljø.
- Torben Næsby (2017). Barndom og pædagogisk kvalitet i dagtilbud.
- Ida Kornerup, Torben Næsby m.fl.. (2015). Kvalitet i dagtilbud – grundbog til dagtilbudspædagogik.
- Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling (2016). Master for en styrket pædagogisk læreplan.
- UCC /Metropol Konference 26. oktober 2017: "Childrens right to participation in decision making
- A professional challenge in an international and Nordic perspective": Oplægsholdere Ph.d.researcher Harry Shier, Professor Nigel Thomas, Professor Oddbjørg Skjær Ulvik. Intern konference på Metropol 2017.
- Børn og Unge Forskning (Nr. 26 marts 2015). Tema: Demokrati i børnehøjde.

Pædagogiske rutiner

Børn lærer og udvikler kompetencer i alle de kontekster, de indgår i i løbet af dagen i dagtilbuddet – således også i de pædagogiske rutiner der udgør skelettet i dagligdagen. Derfor er det vigtigt at sikre en velbegrundet pædagogik, der skaber mulighed for, at barnet kan tage vare på sig selv, sin egen sundhed og sit eget liv på sigt.

Motorik, opmærksomhed, koordinering, handleevne, hjælpsomhed, selvhjulpenhed, sprog, omverdensforståelse og mere til bliver øvet, når man bl.a. dækker bord, tager strømper af, vasker hænder, spiser sammen og skal puttes. Sagt med Søren Smidts ord; læring ligger i lommen på flyverdragten.

Derfor arbejder dagtilbuddene i Ishøj Kommune med at:

- tænke arbejdet med den pædagogiske læreplan ind i hverdagsrutinerne
- de pædagogiske rutiner organiseres, gennemføres og praktiseres så de indeholder et indbygget lærings- og udviklingspotentiale
- hverdagens rutiner udgør en rytme i hverdagen, der skaber genkendelighed for børn og personale og rum til læring
- børn inddrages i og bidrager aktivt til de fælles opgaver, der skal løses i det daglige liv i dagtilbuddet
- pædagogiske rutiner giver alle børn mulighed for at indgå i et meningsfuldt fællesskab
- personalet løbende evaluerer på organisering og gennemførelse af de daglige rutiner, på lige fod med andre pædagogiske læringsmiljøer, for hele tiden at sikre, at de er tilrettelagt pædagogisk i forhold til børnenes læring, udvikling, trivsel og dannelse

Efter inspiration fra bl.a.:

- Søren Smidt, Forskningsprojekt: De pædagogiske rutiner som læringsrum i daginstitutioner
- Sundhedsstyrelsen.dk
- Søren Smidt; <https://ucc.dk/magasin/nr-16-februar-2016/laeringen-ligger-i-lommen-pa-flyverdragten>
- Søren Smidt; <https://ucc.dk/magasin/nr-14-maj-2015/overset-laering-i-rutinerne>
- Marie Bille. Børn og Unge udgave 14, 2016. Med eksempel fra Børnehuset Harmonien på Frederiksberg.
- Brenda Taggart: EPPSE_projektet (Effective Preschool, Primary and Secondary Education Project).

Ledelse

Ledelse er at sætte retning og skabe resultater gennem andre og sammen med andre.

Vores vision er, at børn og unge sejrer i eget liv og når deres fulde potentiale. Vi ved, at dagtilbud af høj kvalitet har en væsentlig betydning for, hvordan børn klarer sig senere i livet. Børnenes udvikling, læring, trivsel og dannelse er derfor altid omdrejningspunktet for vores ledelse, det er vores WHY.

God ledelse er afgørende for, at vi når i mål. Vi ved, at god ledelse og understøttende styring skaber gode resultater. Vi befinder os både på lederens privilegerede udkigspost og har samtidig blik for detaljen. Vi ved også, at medarbejdernes public service motivation har afgørende betydning for kvaliteten af de resultater, vi når.

God ledelse kan imidlertid ikke udtrykkes i enkle formler. Verden og vilkårene omkring os er foranderlige, og vi må være smidige og robuste i vores ledelse, så vi kan tage imod og håndtere det, vi til enhver tid står i og overfor. Lovgivning, politiske og ledelsesmæssige visioner, mål, strategier og beslutninger er vores ramme og Ishøj Kommunes Grundlag for lederskab og følgeskab er vores kompas.

Det betyder, at:

- vi sætter tydelig retning og italesætter, hvorfor vi er her. Vi skaber overblik, vi udstikker klare rammer, og vi er tydelige i vores forventninger og beslutninger
- vi oversætter og omsætter lovgivning og overordnede visioner, mål, strategier og beslutninger til faglige løsninger i vores pædagogiske praksis
- vi tager ansvar for, at vores kerneopgave, og samarbejdet herom, løses på en sådan måde, at den understøtter vores samlede kommunale organisation
- vi er bevidste om, at ledelse skabes i relationer, og at vi må målrette vores lederskab og følgeskab til den konkrete situation, den konkrete opgave og den konkrete person – både opad, nedad og til siden
- vi støtter, motiverer og inspirerer vores medarbejdere til at yde deres bedste. Vi er optaget af og taler til medarbejderens public service motivation
- vi sætter faglig ledelse i centrum. Vi er tæt på praksis og optaget af kvalitet i alle hjørner med bevidsthed om samtidig at bevare overblikket. Vi involverer os sammen med personalet i udviklingen af dagtilbuddets pædagogiske praksis og børnenes udvikling, læring, trivsel og dannelse
- vi går foran, vi er vedholdende, og vi sikrer systematisk opfølgning og evaluering. Vi er samtidig bevidste om, at den styring vi bedriver skal give mening for kerneopgaven og være understøttende frem for kontrollerende
- vi delegerer og distribuerer pædagogisk ansvar og ledelse, hvor det giver mening, og vi giver det pædagogiske personale rum til selvstændigt at løfte de faglige pædagogiske udfordringer
- vi udvikler og forankrer en faglig professionel refleksions- og feedbackkultur, der bygger på tillid, nysgerrighed og åbenhed, hvor vi tør undre os sammen og reflektere over egen og hinandens praksis
- vi udnytter vores ressourcer strategisk, så fordelingen af ressourcer afspejler vores mål, beslutninger og prioriteringer af, hvad der er vigtigt, og hvad der er mindre vigtigt for at sikre høj kvalitet
- vi sætter holdet, og vi har fokus på, at det pædagogiske personales udvikling, viden og kompetencer til enhver tid matcher kerneopgaven
- vi sikrer rammerne for et trygt og udviklende læringsmiljø for både børn og medarbejdere.

Efter inspiration fra bl.a.:

- Ishøj Kommune (2018). Børne- og Ungepolitik for Ishøj Kommune.
- Ishøj Kommune (2017). Grundlag for Lederskab og Følgeskab.
- Danmarks Evalueringsinstitut – EVA (2017): Udvikling i ledelse på dagtilbudsområder. Notat til Ledelseskommissionen.
- Ledelseskommissionen (2018). Sæt borgerne først. Ledelse i den offentlige sektor med fokus på udvikling af driften.
- Ledelseskommissionen (2018). Ledelseslyst og Ledelsesglæde – det starter hos dig.
- Søren Vøxted (2016). Faglig ledelse i offentlige organisationer.
- Lotte Bøgh Andersen og Lene Holm Pedersen (2014). Styring og motivation i den offentlige sektor.

Alsidig personlig udvikling

Kvalitetsparametrene understøtter arbejdet med den pædagogiske læreplans tema Alsidig personlig udvikling.

Læreplanstemaerne Alsidig personlig udvikling og Social udvikling hænger tæt sammen, fordi den personlige udvikling netop sker i samspillet med og i relation til andre. De to lærerplanstemaer griber derfor ind i hinanden. I barnets alsidige personlige udvikling er fokus på det, der vedrører det enkelte barn som individ – barnets følelser, forståelse af sig selv og måder at forholde sig til sin omverden på.

Alsidig personlig udvikling handler i høj grad om, at børn opbygger og udvikler deres selvfølelse og tør udfolde sig selv. Det er i samspil med omgivelserne, at børn udvikler deres personlighed. Derfor er det sociale fællesskab af afgørende betydning, fordi børn har brug for at lære at tackle de forskellige situationer og følelser, der opstår i fællesskabet. Børn spejler sig i andre børn og voksne og trives bedst i en omverden, der er anerkendende og medlevende. Et barn skal opleve sig selv som et unikt menneske fyldt med muligheder, succesoplevelser og med betydning for andre, og det skal det pædagogiske personale skabe rammerne for.

Det betyder, at:

- vi sikrer, at alle børn har stabile og trygge voksenrelationer som ved, at nuet i barnets liv har egen betydning
- vi giver barnet fysisk og emotionel omsorg, er sensitive over for barnets udtryk og behov, er interesseret i at lære det at kende som person og støtter det i at følge dets interesser
- vi skaber trygge og udfordrende hverdagsrammer, der giver børnene mulighed for at udforske sig selv, deres medmennesker og deres omverden
- vi responderer med interesse og anerkendelse og tilpasser udfordringer, der giver børnene oplevelsen af at have betydning og høre til. Herigennem får børnene mulighed for at udforske deres egne følelser og grænser samt øve sig i at sige til og fra og på samme tid opnå større selvforståelse
- vi sikrer et pædagogisk læringsmiljø, der understøtter samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem, der er præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed
- vi engagerer os i og møder barnet som den person det er, og vi anerkender barnets ret til blot at være, og at barnet har en værdi i sig selv – som det er
- vi etablerer læringsmiljøer, der gennem leg og andre meningsfulde aktiviteter bidrager til, at børnene gør sig væsentlige erfaringer med forskellige sociale positioner, som giver dem et grundlæggende demokratisk værdisæt, der udvikler børnenes dannelse og livsduelighed
- vi støtter barnet i at stole på sig selv, turde prøve nye ting, have tålmodighed til at øve sig og evne til at håndtere modgang og udfordringer
- vi støtter barnet i at udtrykke hvad det vil, i at kunne prioritere og træffe valg
- vi hjælper børnene med at genkende egne følelser og øve sig i at regulere og håndtere dem.

Efter inspiration fra bl.a.:

- Børne- og Socialministeriet (2018). Den styrkede pædagogiske læreplan. Rammer og indhold
- Socialstyrelsen (2014). Fremtidens dagtilbud. Alsidig personlig udvikling
- DCUM (2011). Alsidig personlig udvikling
- Ishøj Kommune (2018). Børne- og Ungepolitik

Kvalitet i dagtilbud

Social udvikling

Kvalitetsparametrene understøtter arbejdet med den pædagogiske læreplans tema Social udvikling.

Sociale kompetencer handler om, at børn kan indgå i positive relationer med andre børn og voksne. Relationer til andre er en grundlæggende forudsætning for, at børn lærer og udvikler sig optimalt. Forskningen viser, at socialt kompetente børn klarer sig godt i skolen og i deres videre livsforløb.

Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed. Når børn er orienteret mod andre børn og bliver støttet i at opbygge og indgå i relationer, bliver børnefællesskaberne af vital betydning for deres læring.

Med afsæt i forskningen er der særligt tre læringsområder, som vi lægger vægt på at arbejde med for at understøtte børns udvikling af sociale kompetencer: Empati, tilknytning, sociale færdigheder og handlen.

Det betyder, at:

- vi skaber rammer for sociale fællesskaber, hvor børnene er trygge og oplever at høre til, og hvor de har mulighed for social udvikling gennem leg, venskaber og fordybelse
- vi arbejder målrettet og bevidst med børnefællesskaber og relationer mellem børnene, og vi er opmærksom på de enkelte børns positionsmuligheder, erfaringer og behov i fællesskabet
- vi er bevidste om, at børn der er mindre socialt kompetente kan lære af mere socialt kompetente børn, og at aktiviteter som er styret af voksne, giver børn, som er placeret i periferien af børnefællesskaberne, mulighed for at deltage i nye fællesskaber
- vi benævner og italesætter børnenes behov og sociale handlinger, og vi understøtter at børnene
 - giver udtryk for deres følelser og behov
 - gradvist lærer at forstå andres følelser og behov
 - lærer at respektere forskellighed
 - lærer at sætte grænser for sig selv og andre og at sige til og fra
- vi sikrer, at alle børn har mindst en tæt voksenrelation
- vi etablerer rammer, der sikrer plads til at børnene kan veksle mellem individuel fordybelse og nærhed og fællesskaber om leg og læring
- vi skaber mulighed for, at børnene kan lege både parallel-lege, rollelege og sociale lege
- vi er bevidste om at etablere rammer for demokratisk dannelse, hvor børnene samarbejder om opgaver, lærer at håndtere konflikter, løse problemer og vise respekt for forskellighed og forstå at handle i forhold til andres rettigheder.

Efter inspiration fra bl.a.

- Børne- og Socialministeriet (2018). Den styrkede pædagogiske læreplan. Rammer og indhold
- Anja Stanek (2017). Børns udvikling skal forstås i lyset af børnefællesskaberne. Artikel i 0-14, tema 3
- Jensen, B. (2014). Fremtidens Dagtilbud. Vidensopsamling om sociale kompetencer
- Socialministeriet (2014). Udviklingsprogrammet Fremtidens dagtilbud. Læringstema Sociale kompetencer

Kommunikation og sprog

Kvalitetsparametrene understøtter arbejdet med den pædagogiske læreplans tema Kommunikation og sprog.

Et komplekst og nuanceret sprog er afgørende for børns udvikling og dannelse, idet sprog giver børn mulighed for at ytre sig om tanker, følelser, behov og viden om verden. Sprog er adgang til at begrebsliggøre og forstå sig selv, og det er et væsentligt grundlag for, at barnet gradvist kan udvikle refleksionsevne samt kognitive og analytiske kompetencer. Derfor er det vigtigt, at dagtilbuddene i Ishøj Kommune leverer pædagogisk arbejde med kommunikation og sprog af høj kvalitet.

Det betyder, at:

- vi har fokus på kommunikation og sprog i dets mangfoldige udtryksformer: Kropssprog, talesprog, skriftsprog, symbolsprog, rim og remser, billedsprog, fagudtryk og begreber, læsning og IT og medier
- vi er fagligt bevidste om teorien bag den interaktionistiske tilgang til arbejdet med sprog, sprogforståelse og tidlig literacy
- vi har viden om, og anvender, understøttende sprogstrategier
- vi har viden om børns sproglige udvikling og arbejder ud fra Zonen for Nærmeste Udvikling
- vi er sproglige rollemodeller hele tiden, hele dagen og i alle aktiviteter
- vi er fagligt bevidste om, hvornår vi anvender udvekslingstonen i samtale og dialog med børnene, og hvornår vi anvender undervisningstonen
- vi udviser indlevelse, nysgerrighed og lyst til kommunikation og samtale med fokus på det, børnene er optaget af
- vi skaber gode, tydelige og fysiske sprogmiljøer
- vi inddrager forældrene i arbejdet med deres barns sproglige udvikling
- vi er tydelige og konkrete i vores forventninger til forældrene om deres rolle og opgave i arbejdet med deres barns sproglige udvikling
- vi holder os fagligt opdateret om den nyeste forskning om børns sproglige udvikling, herunder viden om flersprogethed
- vi er opmærksomme på, at kropssprog fylder 80 % og talesprog fylder 20 % i vores kommunikation med børn.

Efter inspiration fra bl.a.:

- Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling. En styrket pædagogisk læreplan. Arbejdsgruppens udkast til temabeskrivelser.
- Socialstyrelsen. Sprogpakken. Sprog pakken er udarbejdet af forskere fra Syddansk Universitet i forbindelse med det nationale efteruddannelsesprogram, Sprogpakke, som pædagoger i Ishøj Kommunes dagtilbud har deltaget i. Sprogpakken indeholder bl.a. 10 understøttende sprogstrategier og Milepæle for børns sproglige udvikling.
- L.C. Ehris (1995). The Emergence of Word. Reading in Beginning Reading (artikel).
- Justin Markussen-Brown (2017). Barnets Sprogtiltagelse og pædagogisk praksis – en introduktion.
- Danmarks læringsportal EMU.
- 10 bud på det gode fysiske sprogmiljø, baseret på Justin Markussen Browns ph.d. afhandling.
- Charlotte Palludan (2015). Børnehaven gør en forskel.

Natur, Udeliv og Science

Kvalitetsparametrene understøtter arbejdet med læreplanstemaet Natur, Udeliv og Science.

Læreplanstemaet handler om, hvordan det pædagogiske læringsmiljø kan understøtte, at barnet eksperimenterer og gør sig de første erfaringer med matematisk opmærksomhed og naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Desuden skal det understøtte, at barnet arbejder med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.

Fra forskning ved vi, at matematisk og naturvidenskabelig forståelse i 0-6 års alderen har betydning for børns muligheder for at udfolde deres potentialer i hele livet. Børn fødes med en særlig fornemmelse for matematik. Uden at kunne tælle, tegne eller gå, kan barnet fornemme forskellen på få og mange, på stor og lille, og på hurtig og langsom og fornemme rummet og sin egen væren i det. Barnets matematiske forståelse som 4-årig er afgørende for, hvordan barnet klarer sig som 12-årig.

Dagtilbuddene har en særlig rolle i forhold til at iscenesætte, facilitere og orkestrere børns aktiviteter, så de kan udvikle matematisk og naturvidenskabelig opmærksomhed.

Det betyder, at:

- vi tilbyder et læringsmiljø ude og inde, hvor børn sammen med det pædagogiske personale opstiller hypoteser, er undersøgende, udfordrende, undrende, eksperimenterende, nysgerrige og modige
- vi griber de naturvidenskabelige og matematiske "gyldne øjeblikke" i dagtilbuddets hverdag
- vi støtter børnenes egen tankevirksomhed, kreativitet og kommunikation ved at undre os sammen med dem og stille spørgsmål, der leder refleksionen videre
- vi er særligt bevidste om at inddrage teknologiske redskaber i vores læringsmiljøer, og vi arbejder systematisk med de seks og ligeværdige fagområder inden for matematik: tælle, lokalisere, måle, designe former og mønstre, forklare og argumentere, lege og spille
- vi præsenterer børnene for naturvidenskabelige og matematiske rollemønstre i nærmiljøet
- vi er bevidste om, at vi har et særligt behov for at udvikle vores viden og kompetencer og øve os på arbejdet med området
- vi sikrer, at børn har mulighed for at opleve udelivets mange muligheder, både det uden for vinduet, på legepladsen, strand, skov, søer og åer m.m.
- vi har fokus på, om børnene udvikler matematiske og naturfaglige begreber og anvender dem i deres sprog og kommunikation.

Efter inspiration fra bl.a.:

- EMU Danmarks læringsportal - Læreplanstemaet Natur, udeliv og science.
- Danmarks Evalueringsinstitut EVA (2018). Matematisk opmærksomhed.
- Danmarks Evalueringsinstitut EVA (2015). Natur og naturfænomener i dagtilbud.
- Mari-Ann Skovlund Jensen, UCS (2015). Forskning og viden, om 0-6 årige børns læring af matematik.
- Karen Barfod. Naturvidenskab handler om natur og videnskab. Artikel.
- The Effective Provision of Pre-School Education (EPPE) Project (2004).
- Edo, Planas, Badillo (2009). Mathematical Learning in a Context of play. European Early Childhood Education Research Journal. A cultural perspective on mathematics education.
- Bishop Alan.J. (1991). Mathematical Enculturation. Solem & Reikerås (2008). Det matematiske barnet.
- Asta (2017). Sammen om naturvidenskab - anbefalinger til en national strategi for de naturvidenskabelige fag.
- Sammen om matematik i København - rammer og målsætninger for pædagogisk praksis og undervisning i matematik i et 0-18-årsperspektiv. (2017). Publikation, Københavns kommune, Børne- og Ungdomsforvaltningen.

Krop, sanser og bevægelse

Kvalitetsparametrene understøtter arbejdet med den pædagogiske læreplans tema Krop, sanser og bevægelse.

Børn mærker, erfarer og forholder sig til verden gennem kroppen. Både ro og bevægelse er grundlæggende for et barns fysiske og psykiske trivsel. Børn begriber og forstår verden gennem kroppen og sanserne. Krop, sanser og bevægelse er børns direkte adgang til at få konkrete erfaringer og viden om følelsesmæssige og sociale processer. Herigennem tilegner de sig erfaring om kommunikation og relationsdannelse. Pædagogiske læringsmiljøer der understøtter bevægelse er med til at udvikle børns motorik, psykosociale sundhed, kognition og sociale kompetencer.

For at kroppen kan fungere optimalt, er sund mad og gode madvaner grundlæggende. Forskning viser, at arbejde med en måltidspædagogisk tilgang i daginstitutionen er med til at danne grundlæggende gode og sunde madvaner hos børnene. Samtidig er måltidet et sansemæssigt læringsrum, hvor børn kan danne deres egen smag.

Det betyder, at:

- vi arbejder bevidst med at børns motoriske udvikling sker i forskellige tempi
- vi etablerer pædagogiske læringsmiljøer, der understøtter og stimulerer de tre motoriske grundsanser: Den taktile sans, den vestibulære sans og muskel-led sansen
- vi støtter og motiverer børnene til at være modige, udfordre, eksperimentere og sanse
- vi bevæger os og leger sammen med børnene
- vi sikrer, at børnene møder bevægelse med forskellige lege, strukturer, regler og indhold, som giver forskellige kropserfaringer
- vi er opmærksomme på, at børn har brug for vejledning til at bruge og passe på kroppen
- vi skaber bevægelsesfællesskaber, der udvikler barnets mestring af kropslige og sanselige indtryk og udtryk og styrker dets evne til at aflæse og forstå andre børns og voksnes gestik, mimik og kropslige udtryk
- vi skaber plads til børnenes kropslige "væren" og "gøren"
- vi sikrer, at børnene præsenteres for og får kendskab til sund og ernæringsrigtig mad og er bevidste om måltidet som pædagogisk læringsmiljø
- vi skaber rammerne for, at børnene oplever madmod og madglæde
- vi etablerer rutiner og arbejds gange, hvor måltidet indgår som både et voksen- og barneinitieret læringsmiljø.

Efter inspiration fra bl.a.:

- Børne- og Socialministeriet (2018). Den styrkede pædagogiske læreplan. Rammer og indhold
- Sundhedsstyrelsen (2016). Motorik, fysisk aktivitet og stillesiddende tid hos 0-6 årige.
- Kristian Fahnøe Munksgaard, Thomas Skovgaard og Lisbeth Runge Larsen (2017): Bevægelse i dagtilbud. Videnskabelig artikel i Forum for idræt. 32. årgang.
- Syddansk Universitet (2003): Forskningsprojekt: Odense Børnehave projekt. The Odense Preschool Study- TOPS. SDU.
- Connie Nissen (2016) Sansemotorik og samspil. Forstå børn, der er svære at forstå. Dansk Psykologisk Forlag.
- Miljø- og Fødevarerstyrelsen (2018). Rammer om det gode måltid: Guide til daginstitutioner.
- Kost og ernæringsforbundet (2018). Det fede samfund. Indsats for børn og unge (Artikel).
- Jette Benn (Red) Ellen Trolle, et al, (2013). Børn, ernæring og måltider. Tværfaglige perspektiver (1. udgave, 1. oplag. Munksgaard).

Kvalitet i dagtilbud

Kultur, Æstetik og Fællesskab

Kvalitetsparametrene understøtter arbejdet med den pædagogiske læreplans tema Kultur, Æstetik og Fællesskab.

Kultur giver mulighed for at udvikle børnenes kreative evner og færdigheder og styrke deres personlige udvikling. Deltagelse i et aktivt kulturliv ruste børnene til at forholde sig til sig selv, vores tid, samfund og historie på nye måder. Denne refleksion og dannelse sker gennem oplevelser og fællesskaber, som kultur er med til at skabe. Kultur skaber reaktioner og relationer i og mellem mennesker.

Ved at arbejde pædagogisk med æstetik og kultur skabes mulighed for at opbygge kulturel kapital. Kultur er en kunstnerisk skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, det er de kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivets arenaer. Gennem kultur møder børn nye sider af sig selv. De får mulighed for at udtrykke sig på mangfoldige måder og forstå deres verden på nye måder.

Kultur og æstetik er både indtryk og udtryk. Indtryk handler om børnenes egne fortolkninger af kulturelle og æstetiske oplevelser sammenholdt med muligheden for at spejle og dele deres livserfaringer, drømme og tanker med andre.

Udtryk handler om børnenes egen skabende og eksperimenterende praksis, hvor nysgerrighed, sansning, leg og fantasi inviterer til ny viden og læring. Indtryk og udtryk udvikler børnenes indsigt og udsyn på tværs af verdener.

Det betyder, at:

- vi giver børn mulighed for at udtrykke sig æstetisk og kulturelt gennem en skabende, eksperimenterende og legende praksis
- vi er bevidste om at styrke børns fantasi, kreativitet og æstetiske kompetencer og livsglæde
- vi skaber nuancerede sanseoplevelser, som kvalificerer børnenes evne til at forstå og fortolke sig selv og deres omverden
- vi skaber mulighed for, at børn får erfaring med at bruge IT som et værktøj, som er knyttet til barnets mulighed for at udtrykke sig
- vi møder børnene med en differentieret pædagogisk praksis, der understøtter børnenes deltagelsesmuligheder i de æstetiske fællesskaber som aktiv del af beslutningsprocesserne
- vi opstiller læringsmiljøer, der understøtter børnenes forståelse og respekt for egne og andres værdier, kulturelle baggrunde og traditioner
- vi understøtter børnene i at udvikle evner, så de kan blive både skabende og producerende og navigere i samfundet på etisk forsvarlige måder i forhold til sig selv og andre
- vi gennem fællesskaber giver børnene mulighed for at tilegne sig forståelse for egne og andres kulturelle baggrunde og traditioner.

Efter inspiration fra bl.a.:

- Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) 2018: Digitale dagtilbud
- Børne- og Socialministeriet (2018). Den styrkede pædagogiske læreplan. Rammer og indhold
- Bennyé D. Austring og Merete Sørensen (2015). Æstetik og læring. Kapitel 3 Æstetik og pædagogik i et samfundsperspektiv.
- Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) og Rambøll (2015). Børns møde med kunst og kultur i dagtilbud. Kortlægning fra kulturministeriet
- Signe Tonsberg (2015). Er æstetik en løftestang for læring?. Artikel i Asterisk marts 2015.
- Ishøj Kommune (2018). Kulturpolitik

Kvalitet i dagtilbud

